

Sama imena (Miroslav Košuta, Marko Kravos, Andrej Kokot in Gustav Januš) nam ne povejo veliko, vendar nam srečanje z verzi teh pesnikov, ki žive v Italiji in na Koroškem v Avstriji, razkriva tudi dimenzije podnebja, kjer ti mladi ustvarjalci živijo in delajo.

Fragmenti o pesništvu

OB ANTOLOGIJI SLOVENSKE POEZIJE.
IZBOR CIRILA ZLOBCA,
ZALOŽBA ŠKOLSKA KNJIGA

(Vjesnik, 16. januarja 1975)

Veselko
Tenžera

Govorjenje o kakšni nacionalni poeziji je nujno splošno, kar je zmota v odnosu do poezije, v bistvu pa tudi do kritike. In vendar moramo, kadar obravnavamo antologijo kake nacionalne poezije, vključiti tudi te pomanjkljivosti, preprosto zato, ker se jim ni mogoče izogniti. Seštevka individualnih pesniških govoric ni mogoče zožiti na attribute zemljevida in naroda. Čeprav jim prav ti atributi dajejo polnost in jih v določeni meri tudi pogojujejo. Zato bodo tudi te opombe bolj podoba enkratnega branja kot formule prebranega.

OD PREŠERNA DO DANES

Antologijski zemljevid slovenske poezije, kakršnega nam je predstavil Ciril Zlobec, nam razkriva vrednosti, ki so v marsičem tipične tudi za druge južnoslovanske poezije. Od Franceta Prešerna, dejanskega začetka in vrhunca slovenskega pesništva, do najmlajših, na koncu z vznemirljivim Tomažem Šalamunom, vseskozi spremljamo v bistvu varianto evropske poezije od romantike do danes. Delež sorazmerno majhne sredine in težke zgodovine se je vmešal v ta razvoj v običajnem smislu: funkcija dela v zgodovini in diktat kolektivnega sta se menjavala s čistimi poetskimi hotenji in poetiko individualnega.

Kolektivni razmah romantike se je v majhnih sredinah prelomil v manifest politični svobodi. Južnoslovanski romantik ne sledi svojim evropskim tovarišem v fantastiko notranjega ali eksotiko orientalnega, posveča se imperativom trenutnih zgodovinskih nalog ter skuša spraviti prosvetiteljstvo z romantično destrukcijo. France Prešeren izpeljuje to nalogo prav presenetljivo, evropsko relevantno, ter daje tako slovenskemu jeziku že na začetku univerzalnost močnega poetskega medija.

S Prešernom se vzpostavljajo moderni kulturni in civilizacijski kriteriji, vendar pa — paradoks — (tudi to je usoda t. im. malih narodov) Slovenci morajo braniti nacionalno integriteto in jezik. In prav to nesrečno vprašanje jezika ter njegove uporabe v literaturi pomembno določa poezijo po Prešernu. Namesto poetskega preboja v novo sledi *poetska defenziva*, v kateri morajo pesniki braniti elementarne resnice na ravni političnega protesta. *Ko poezija brani nacionalne vrednote, se v njih izgublja ter tako dosega namesto estetskega zgodovinski alibi.* Z nastopom moderne pa se je slovenska poezija revolucionirala v estetskem smislu te besede (Kette, Cankar, Murn, Župančič) in njen vzpon narašča vse do danes.

MANIFESTNI HUMANIZEM

Vsako nadaljnje posploševanje te novejšje slovenske poezije tvega površnost in zmote. Res je, s strukturalističnim prijemom je mogoče izločiti posamezne formacije, vendar pa se nam iz distance druge literature odkrivajo močni posamezniki, ki jih je nepotrebno in nesmiselno zoževati na splošnosti. Takó tudi predstavlja v sami slovenski kritiki zgodaj umrli Srečko Kosovel (1904—1926) aktualen izziv, prav tako kot njegov vrstnik Edvard Kocbek v zrelih letih.

Na drugi strani se denimo Matej Bor s svojim *manifestnim humanizmom* vključuje in meša z najmlajšimi. Generacija iz petdesetih let (Zlobec, Minatti, Menart, Zajc ter Kovič, Strniša, Taufer idr.), že zdavnaj zdiferencirana, preizkuša poti, ki dajejo slovenski poeziji širino in pomen velike odmevnosti. Vse kaže, kot da se izkušnja obrobni evropskih literatur z začetka stoletja (skandinavske dežele, Irci, Španci . . .), ki pomembno določajo usodo evropske književnosti, seli proti notranjosti (Čehi, Poljaki, Slovenci, Hrvatje, Srbi . . .).

Pripomba Josipa Vidmarja, da je slovenska poezija »pretežno lirska« in da so njeni rezultati prav tu najpomembnejši, je točna, kolikor izraz »lirska« označuje široki šolski pomen »lirskega«. Fascinacija s krajino z infekcijo resignacije, slovo ljubezni in patos narodnostnega, želja po široki korespondenci (kozmpolitska leksika . . .) in protest v okviru skrajne aktualnosti, vse to se vleče skozi to pesništvo, vendar ga te značilnosti ne določajo toliko, da bi jih lahko jemali za skupne imenovalce.

Poleg tega se v novejšem obdobju slovenskega pesništva pojavljajo pesniki, ki jih je težko razpoznati v kontekstu tradicije, kolikor mu ne stoje celo nasproti. Ritualni verzi Daneta Zajca, usmerjeni proti ničū kot rezultatu, se naslanjajo na črnsko poezijo. Razumni Edvard Kocbek, personalist, nesluteno razširja posameznikovo obzorje. Provokativni Tomaž Salamun, vodnik najmlajših, ruši vsakršno hierarhijo znotraj pesniškega materiala ter pri tem napada površino jezika z naključnimi ugovori, kjer se pogovorni idiom pojavlja kot edina mera tega raszutega izkustva sveta.

DOBRI PREVAJALCI

Gledano s hrvaške literarne perspektive je to poezija mnogo odprtejših pomenov, brez mallarméjevskih potemnitev, na katere prisega naše najnovejše pesništvo. Pesniška govorica je povsem blizu pogovornemu jeziku, brez večjih odstopanj celo v zaprtih oblikah. Obsto nekaterih izrazitih in močnih posameznikov nam nalaga dolžnost, da spoznamo to pesništvo ne samo prek antologijske informacije, ampak tudi prek izborov posameznih pesnikov. To je potreba vsake ambicioznejše kulture in ne samo potreba sosedskega tipa.

Zdaj, ko se je okoli te antologije zbralo toliko dobrih prevajalcev iz slovenščine (S. Mihalić, Z. Golob, D. Tadijanović, V. Gerić, I. Paljetak, N. Milićević, V. Parun, S. Tomašić), bi morali založniki to priložnost izkoristiti in omogočiti našim bralcem, da spoznajo celo vrsto izredno zanimivih pesnikov. Tudi ob velikem številu pesnikov je bila dobra poezija vedno redka, zato pa je pripadala vsem.